

PETRSKÉ LISTY

ZPRÁVY Z PETRSKÉ ČTVRTI

KVĚTEN 2024 / XXII. ČÍSLO

ZDARMA

Zapomenutá fotografka původem z Prahy Lucia Moholy rozená Schulzová (18. 1. 1894 – 17. 5. 1989)

PAVEL NOVOTNÝ / Foto: archiv autora

Lucia Moholy v roce 1987 se svou nejznámější fotografií z roku 1927 – foto Michael von Graffenried

Lucia Schulzová se narodila 18. ledna 1894 v Karlíně v domě na nároží Vítkovy a Pernerovy ulice v čp. 318. Pocházela z židovské rodiny právníka Bohumila (Gottlieba) Schulze (1860–1927), který měl advokátní kancelář v Jezdecké ulici 9, dnes Havlíčkova 11. Otec byl spolužák a přítel spisovatele Friedricha Adlera. Matka Valeska (Walska) roz. Baruch (1872–1936) byla kulturně a hudebně vzdělaná žena, pocházela z německého Budyšina (Bautzen). Členové rodiny manželky žili v Drážďanech a Berlíně a později zde poskytli Lucii zázemí. O mladší sestře Gisele Schulzové, narozené v roce 1895, existuje jen málo informací a pravděpodobně zemřela

v roce 1941. Mladší bratr Franz (Frank) Schulz (1897–1971) se v Německu proslavil jako spisovatel a filmový scenárista a později po roce 1933 v této profesi úspěšně působil i v USA. Zde jako emigrant a naturalizovaný Američan přijal jméno Franz Spencer a umělecký pseudonym Francis George Spencer. V Německu a později i v Hollywoodu napsal několik desítek scénářů k filmům a také několik her.

K přátelům patřila i Jesenská

V roce 1901 se celá rodina Schulzova přestěhovala do ulice Na Poříčí 28 čp. 1049, kam otec přesunul také svou advokátní kancelář. V roce 1910 se

rodina přestěhovala do domu „U bílého beránka“ Na Poříčí 16 čp. 1042. Po dokončení střední školy začala Lucie studovat na vyšší pedagogické škole a v roce 1912 získala kvalifikaci učitelky angličtiny a němčiny. Následně pomáhala v advokátní kanceláři svého otce, kterou tehdy měl Na Poříčí č. 14 a současně navštěvovala přednášky filosofie, filologie a historie umění na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze. Vedle jazykových znalostí projevovala od útlého věku zájem o umění a své dojmy z návštěv muzeí a kulturních akcí zaznamenávala do deníků, které si vedla od roku 1912. V Praze byla společně s bratrem

Slovo úvodem

Milí čtenáři,
držíte v rukou jarní vydání Petrských listů, ve kterém naleznete poutavý článek Pavla Novotného o fotografce Lucii Moholy rozené Schulzové, který vás zároveň zve na její výstavu v Kunsthalle Praha, konanou pod názvem „Exposures“ od 30. 5. do 28. 10. 2024. Tak neváhejte a běžte na uvedenou výstavu s Petrskými listy v rukou :-). Blanka Kovaříková spolu s Pavlem si pro vás tentokrát připravili článek o bývalé lékárně na rohu Soukenické a Revoluční ulice. A já vyzývám ty z Vás, kteří by se chtěli podělit s ostatními obyvateli a čtenáři o nějakou vzpomínku, událost či historku z naší čtvrti, nestyďte se, svěřte se nám na [✉ spolek@petrskactvrt.cz](mailto:spolek@petrskactvrt.cz) a my Váš text rádi uveřejníme.

Přeji vám všem krásné jaro, i když si z nás tak trochu tropí blázný.

LINDA KLEČKOVÁ, předsedkyně spolku

Franzem spojená s intelektuálním hnutím mládeže tehdejšího mixu mladší generace české, německé a židovské kultury (tzv. Pražský kruh) zejména kolem kavárny Arco v Hyberské ulici. K jejím přátelům patřili mj. Franz Werfel a Milena Jesenská.

Na počátku I. světové války ve svých dvaceti letech opustila Prahu a odjela do Wiesbadenu nedaleko Frankfurtu nad Mohanem, kde začala pracovat ve vydavatelství novin. V letech 1915 až 1917 pak pracovala v Berlíně jako editorka a redaktorka v několika dalších nakladatelstvích, včetně Hyperion Verlag – Kurt Wolff. Pro toto vydavatelství, které propagovalo i Franze Kafku, působili jako lektoři Franz Werfel, kterého Lucia znala již z Prahy, a také Kurt Pinthus, jenž pomohl mnoha spisovatelům se zveřejněním expresionistických děl. V roce 1917 se Lucia Schulzová přestěhovala do Lipska, kde pracovala pro prestižní vydavatelství B. G. Teubner Verlag v Lipsku. Zde získala další osobní kontakty, které vedly k celoživotnímu přátelství s hnutím mladých aktivistů malíře Paula Voglera (1899–1969) a fyzioterapeuta Friedricha Vorwerka (1898–1969). S druhým jmenovaným se sblížila natolik, že se na konci války připojila k jeho radikálně levicové komunitě a strávila s ním dva roky na „škole práce“ (Arbeitsschule Barkenhoff) v Barkenhoffu u Brém výtvarníka Johanna Heinricha Vogelera (1872–1942). Zdejší umělecká komuna se snažila i o hospodářskou soběstačnost a ekologické zemědělství. Toto období po konci války mělo na Lucii velký vliv a z roku 1918 a 1919 také pocházejí její první fotografie. Pod dojmem krátké existence lidové republiky rad v Brémách na začátku roku 1919 a společenství nejradikálnější levicové skupiny mladých Němců, publikovala Lucia Schulzová pod pseudonymem „Ulrich Steffen“ v časopise „Neubau“ některé články, převážně expresionistického zaměření.

Fotogramy a fotomontáže

Po krátkém působení v knihkupectví a vydavatelství Adolf Saal v Hamburku byla roce 1920 zaměstnána jako editorka v Berlíně v předním nakladatelství Ernst Rowohlt (Rowohlt Verlag). Tehdy došlo k jejímu prvnímu seznámení s tzv. biocentrismem, jehož podstatou je myšlenka, že příroda neexistuje proto, aby sloužila lidem, ale naopak. Lucia se v roce 1920 také seznámila s maďarským umělcem László Moholy-Nagy (1895–1946), který po pobytu ve Vídni přicestoval do Berlína. Lucia ho uvedla do umělecké společnosti tehdejší avantgardy, včetně dadaistů. V lednu 1921 se v den svých 27. narozenin za něj provdala. V roce 1922 se manželé stali účastníky mezinárodního kongresu dadaistů a konstruktivistů ve Výmaru. V roce 1923 byl László jmenován učitelem v Bauhausu ve Výmaru a o rok později v Dessau u Lipska. Zde v letech 1925–1926 ředitel Bauhausu Walter Gropius nechal postavit novou budovu školy a domky učitelů, vše v duchu funkcionalismu. Výtvarník a designér Moholy-Nagy se ve 20. letech v Německu stal klíčovou postavou fotografie. Jeho žena Lucia vystudovala v letech 1923–1924 fotografii na umělecké Akademii v Lipsku a jako fotografka byla trochu ve stínu svého manžela. Manželé tehdy tvořili avantgardní fotogramy (umělecké fotografie vytvořené bez použití fotoaparátu) a fotomontáže, charakterizované neobvyklými perspektivami a experimentálními kompozicemi.

Lucia Moholy také fotograficky dokumentovala exteriéry i interiéry Bauhausu, včetně drobných výtvarných doplňků a designu. Z té doby také pocházejí její portrétní fotografie aktérů tohoto mezinárodního pestrého uměleckého společenství a fotografie jejich výtvarných prací. Díky dřívějším známostem, včetně Mileny Jesenské, některé její fotografie v letech 1927–1930 uveřejnily

Fotogram (1925)

Lucia Moholy – autoportrét (1930)

časopisy v Československu (*Pesný týden*, *Eva a Český svět*).

Manželé opustili Dessau v roce 1928 krátce poté, kdy se W. Gro-

pius vzdal vedení Bauhausu, a odjeli do Berlína, kde působili ve fotografické škole „Johannes Itten School“. Lucia Moholy tehdy

Lucia Moholy / Fotografie doplňků a designu z let 1925–1926

poprvé vystavila své snímky na mezinárodních výstavách Film und Foto ve Stuttgartu (1929) a Das Lichtbild v Mnichově (1930). V Berlíně se pár rozešel. Lucia byla ateistka, ale jelikož byla židovského původu a také se angažovala v levicovém hnutí v Německu, po převzetí moci nacisty v Německu z obavy před persekcí v roce 1933 narychlo odjela za rodinou do Prahy. V Berlíně u svého manžela nechala všechny skleněné negativy (cca 300) a tyto její snímky byly v minulosti často připisovány jiným autorům. Z Prahy pak odjela přes Vídeň do Paříže, kde také fotografovala. V roce 1934 přicestovala do Londýna. V tomto roce se úředně rozvedla a zároveň se oficiálně stala občankou Československa. Příjmení Moholy si ponechala i po rozvodu. V Lon-

dýně se živila hlavně portrétní fotografií známých osobností. Tehdy také napsala knihu „Sto let fotografie“ vydanou v několika jazykových mutacích.

Nikde se neztratila

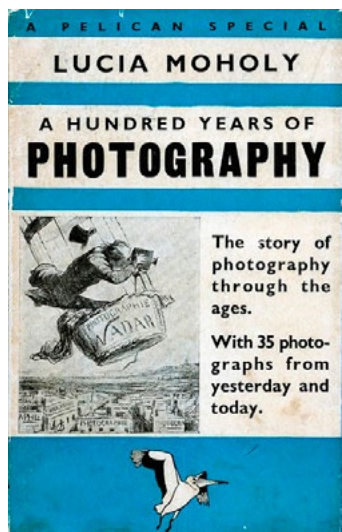
Od roku 1940 fotograficky archivně zpracovávala vědecké dokumenty a v roce 1942 se stala vedoucí dokumentačního střediska Special Libraries and Information Bureaux a rovněž UNESCO. Tato služba pro uchování nenahraditelných kulturních dokumentů byla financovaná Rockefellerovou nadací. V letech 1941 a 1942 přednášela fotografii na London School of Painting and Graphic Art a na Central School of Arts and Crafts. Získala i britské občanství a rovněž vliv v Britskou vládou podporovaném fondu pro Československé utečence před nacismem (Czech Refugee Trust Fund). Během II. světové války se podílela i na organizaci kulturního života umělců z ČSR v Londýně. Po válce mj. řídila knihovnu České vlády Edvarda Beneše. Po komunistickém puči pracovala v letech 1949–1957 pro OSN v dokumentaci Národních knihoven na Blízkém a Středním východě. O tomto způsobu dokumentace (přenášené na mikrofilmy) rovněž přednášela a v roce 1952 prostřednictvím londýnského deníku The Times vyzvala k založení Studijního centra pro výuku historie foto-

grafie. Po svém odchodu do penze v roce 1958, kterou obdržela od britské vlády, strávila ještě rok v Berlíně a následně se usadila ve Švýcarsku. Tam se po válce z USA odstěhoval také její bratr Francis George Spencer, tehdy jako jediný žijící příbuzný. Ve Švýcarsku publikovala kritiky a články zaměřené na umění a výtvarnou výchovu a svými fotografiemi byla zastoupena na mnoha výstavách ve světě. Kosmopolitní Lucia Moholy působila vždy uprostřed mezinárodního avantgardního života, každého znala, a tak se nemohla ztratit. Česky, německy a anglicky mluvila bez akcentu a ovládala také francouzštinu, španělštinu a turečtinu.

Posledních šest let strávila v nemocnici. Zemřela 17. května 1989 ve věku 95 let v pečovatelském domě nedaleko Zürichu. Jelikož sama neměla děti,

výnosy ze svého majetku odkázala dětským uprchlíkům. Jako fotografka byla „objevena“ teprve po smrti a její snímky jsou při aukcích vysoce oceňovány sběrateli avantgardní fotografie. V roce 1995 vyšla v obnoveném Bauhausu o Lucii Moholy v němčině samostatná publikace. U příležitosti stoletého výročí Bauhausu v roce 2019 jí byla v muzeu Ludwig v Kolíně nad Rýnem uspořádána výstava jako příspěvek k historii fotografie. U nás k tomuto výročí vyšla publikace kolektivu autorů „Bauhaus – příběh jedné školy“. V této publikaci je ale o Lucii Moholy pouze skromná zmínka. Letos, kdy uplyne 130 let od jejího narození, bude koncem května v galerii Kunsthalle na pražském Klárově zahájena výstava fotografií, která letitý dluh k této fotografce opožďené splatí. ■

Vydalo nakladatelství Harmondsworth v roce 1939

Lékárna se slavnou historií

BLANKA KOVAŘÍKOVÁ a PAVEL NOVOTNÝ / www.bkovarikova.cz / Foto: archiv autorů

V březnu 1936 se v časopise Pestrý týden objevila pod titulkem Zdravé chráním, chorým ulevuji fotoreportáž o lékárně na rohu Revoluční a Soukenické ulice. Její funkcionalistické výkladce zůstaly zachovány dodnes, jen si tam namísto léků koupíte květiny.

Lékárna U Zlatého lva s dlouhou a pohnutou historií fungovala až do 70. let minulého století. Tehdy ji nahradila pobočka České státní spořitelny. Její kořeny však najdeme v Židovském Městě, kde sloužila na zvláštní povolení výhradně obyvatelům ghetta. V některých nepodložených pramenech se její vznik datuje do roku 1430. Každopádně pro nás je zajímavá významná židovská rodina Jeitelesových, která ji získala do vlastnictví v roce 1725 včetně licence, surovin, léků a nádobí. Židovské ghetto v té době sužovaly nepokoje, následovalo vyhánění Židů za Marie Terezie a v roce 1754 velký požár. Během těchto událostí byla na židovské radnici zničena privilegia, opravňující Židy k provozování lékárny v Praze, údajně pocházející až z dob Karla IV. V roce 1783 získal majitel lékárny U Zlatého lva Hirsch Mischl Jeiteles od císaře Josefa II. nové privi-

legium, podle něž mohl vydávat léky nejen Židům, ale i křesťanským pacientům a lékařům. Podmínkou ovšem bylo, že lékárna musela mít křesťanského lékárníka a personál. V roce 1863 jeden z dalších Jeitelesů Josef požádal pražský magistrát o právo, aby jeho lékárna už nemusela být vázána na konkrétní budovu, a když ho získal, přestěhoval ji z Široké ulice č.p. 35 v Josefově na Eliščinu (dnes Revoluční) třídu č.p. 30. V roce 1873 ji prodal PhMr. Aloisi Peckovi, v rychlém sledu se vystřídalo několik dalších majitelů a konečně v roce 1880 ji koupil Dr. Friedrich Adolf Richter (1846–1910). Tento mimořádně podnikavý muž s velkými znalostmi v oboru farmacie a chemie přišel s řadou vlastních léčiv. K nejznámějším patřilo pálivé mazání na kloubní bolesti a revmatismus Pain Expeller, složené podle Ottova slovníku naučného z paprikové tink-

tury, lihu a čpavku. Přípravek se úspěšně prodával nejen v rámci celé monarchie, ale například i ve Spojených státech.

Za první republiky lékárnu vlastnil PhMr. Jan Halla s manželkou Marií, rovněž lékárníci. Zachovali její původní název – U Zlatého lva s připomínkou slavného předchůdce dr. Richtera. V rámci Revoluční třídy provozovnu několikrát stěhovali, až po roce 1932 zakotvili v novorenesančním nárožním domě na adrese Revoluční 14, Soukenická 2/1084. Nechali přebudovat parter domu v tehdy módním funkcionalistickém stylu s velkými výkladci. Hallovi zároveň vlastnili činžovní dům v Benediktské 8/689, kde zřídili výrobu léčiv, především tabletek Togonal proti bolesti, pro něž získali licenci od mnichov-

ské farmaceutické společnosti. Podle inzerátů z doby Protektorátu nabízeli v roce 1940 mj. i Pervitin od berlínských Temmleroých závodů s tím, že jde o „nové centrálně působící analeptikum, vhodné po operacích, při infekčních chorobách i depresích“. Dnes víme, že se Pervitin podával německým vojákům, při bojových akcích a v současnosti jde o nelegální drogu. Lékárna dr. Richtera se znakem lva a námořnické kotvy, kterou používali majitelé na obalech svých přípravků, byla znárodněna v roce 1948, ale Hallovi v ní působili ještě počátkem 50. let, než byli donuceni ji předat národnímu podniku Medika. Jejich syn Jan Halla (1926–1988) byl rovněž lékárník, ale zároveň se věnoval volně a užité grafice. ■

Historický interiér lékárny

V Benediktské 8 se vyráběly některé přípravky lékárny dr. Richtera

PETRSKÉ LISTY • Informační a propagační materiál Spolku přátel Petřské čtvrti • Vychází jako občasník • Místo vydání: Praha 1 22. číslo, vychází dne 14. 5. 2024 • Evidenční číslo periodického tisku přidělené Ministerstvem kultury – MK ČR E 21723 • Vydává Spolek přátel Petřské čtvrti, Biskupský dvůr 1/1154, 110 00 Praha 1, IČO: 22762353

✉ spolek@petrskactvrt.cz 🌐 www.petrskactvrt.cz 📺 [petrskactvrt](https://www.facebook.com/petrskactvrt)
Poděkování patří jednotlivým členům spolku za jejich články a příspěvky • V Petřských listech byly použity fotografie ve vlastnictví členů spolku, pokud není uvedeno jinak • Petřské listy jsou v roce 2024 vydávány s finanční podporou MČ Praha 1.

